

ЛЕКЦІЯ 11 (2 год), ЗМ2,Т9

Тема: Україна в умовах незалежності.

Мета: ознайомити студентів з процесами в незалежній Україні, охарактеризувати державотворчі та соціально-економічні перетворення в державі;

формувати у студентів уміння робити висновки; виховувати повагу до минулого нашої держави.

Література.

- 1.Бойко О.Д. Історія України. – К.: Академія, 2014
- 2.Корміч Л.І. Історія України – К.: Алерта, 2010
- 3.Смолій В.А. Історія України, К.; 2010.
- 4.Світлична В.В. Історія України, К.: Каравела, 2015р, - 384с.

План

- 1.Економіка незалежної України.
- 2.Соціальне становище України.
- 3.Зовнішня політика.
- 4.Політичне життя 1993-2015 рр.

Організаційний момент.

Актуалізація опорних знань:

- 1)згадайте в якому році відбулося проголошення незалежності України?
- 2)назвіть першого президента незалежної України?

1. Економічний розвиток України має як негативні, так і позитивні моменти.

Основними проблемами є реформування промисловості й сільського господарства, забезпечення стабільного зростання виробництва, припинення руйнації культури, науки і освіти, створення надійної системи соціального захисту, інтеграція в європейське і світове співтовариство.

Позитивні тенденції розвитку економіки України пов'язують з припиненням падіння промислового виробництва. Стабілізація і зростання відбувається в основному за рахунок базових галузей промисловості. 2000 рік став переломним для України, почало окреслюватися стійке економічне зростання.

Вагомим досягненням економіки України є певна стабілізація грошової одиниці. Економічна криза початку 1990-х р. суттєво стримала становлення аграрного ринку. Ситуацію вдалося виправити лише в процесі аграрної реформи – було відновлено зростання обсягів сільськогосподарського виробництва.

У 2001-2002 рр. зібраний найбільший за останні роки врожай зернових, що дозволило повністю задовольнити внутрішні потреби та експортувати зерно. Україна знову увійшла до когорти основних світових експортерів агро продукції.

Основні економічні й торговельні партнери України – країни Європейського Союзу та Російська Федерація. Ще майже 20% товарів надходить в Україну з

Туркменістану, США та Польщі. Вироби з Китаю, Туреччини теж є помітними на українському ринку.

2. Специфіка видів промислової діяльності обумовлює значну галузеву диференціацію у рівнях заробітної плати працівників. Так, у нафтодобувній, нафтопереробній, газовій промисловості на метрополітені вона у два і більше разів перевищує середні показники. На відміну від цього, заробітна плата працівників громадського харчування, освіти, охорони здоров'я залишається нижчою у чотири рази. Розрив у доходах населення набрав набачених масштабів.

Становище в соціальній сфері кілька років поспіль залишається напруженим, хоча і відбулися вагомі зрушення. На початок 1998р. загальна заборгованість із заробітної плати становила понад 5 млрд. гривень. У 1999-2001 рр. були погашені заборгованості у бюджетній сфері, у виплаті пенсій. Найбільша заборгованість із заробітної плати спостерігалася у вугільній промисловості, машинобудуванні, сільському господарстві.

Починаючи з 2000р. у соціальній сфері відбуваються позитивні зрушення. За роки незалежності виникло нове соціальне явище – безробіття. У 1998р. в Україні нараховувалося 600 тис. офіційно зареєстрованих безробітних. На кожне вільне робоче місце претендувало майже 20 осіб. Тільки з 2000р. ситуація на ринку праці стала дещо покращуватися, кількість зайнятих у цілому по країні зростає. Наслідком соціальної кризи, невирішеність багатьох питань в економіці стало поширення страйкового руху та інших форм протесту, зростання злочинності.

Тривають негативні процеси у відтворенні населення. За кілька останніх років кількість населення в Україні скоротилась з 52 млн. до 47 млн. осіб.

3. На сьогоднішній день Україна підтримує дипломатичні відносини більше ніж з 50 державами.

У міжнародних відносинах Україну представляє Президент. Він здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України, приймає рішення про визнання іноземних держав, призначає та звільняє керівників дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях, приймає вірчі та відкличні грамоти тощо. Організацією і забезпеченням зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи займається Кабінет Міністрів України.

У липні 2002р. відбувся самміт «Україна – ЄС», де основним було питання про надання Україні статусу держави з ринковою економікою та асоційованого членства в ЄС. У ході роботи самміту зазначалося, що Україна ще не відповідає стандартам ЄС і не потрапляє до переліку країн, які мають увійти до ЄС у 2004 році та 2007р. У 2003 році Україна отримала статус «країни – сусіда ЄС». Єдиним успіхом у цьому напрямі стали домовленості із сусідніми державами про спрощення візового режиму.

Щоб домогтися підтримки США, уряд України в 2003р. направив до Кувейту, а згодом до Іраку, військовий контингент.

Курс на інтеграцію України в Європейське співтовариство зазнав поразки. Керівництво України на чолі з Л.Кучмою взяло курс на інтеграцію в межах СНД. У

лютому 2003р. керівники Росії, України, Білорусії, Казахстану уклали угоду про створення Єдиного економічного простору.

Крім європейської інтеграції та тісних відносин з Росією основними пріоритетами зовнішньої політики України були:

- *економізація зовнішньої політики;
- *розвиток зв'язків із стратегічними партнерами;
- *створення позитивного іміджу України;
- *забезпечення диверсифікації постачання енергоносіїв;
- *реалізація переваг свого геополітичного положення.

Важливим напрямом української зовнішньої політики стала участь українських військових у миротворчих операціях ООН.

Після президентських виборів 2004р. нове українське керівництво на чолі з В.Ющенком проголосило курс на євроінтеграцію. Перед країною відкрилась перспектива отримання статусу країни з ринковою економікою, вступу у Світову організацію торгівлі (СОТ). Україна подала заявку на вступ до ЄС. Передбачається вступ України в НАТО. Але реалізація цих амбітних планів потребує наполегливої праці.

4.Перехід до ринкових відносин спричинив загострення соціально-економічної ситуації в країні, що в свою чергу призвело до загострення політичної ситуації. Населення висловлювало невдоволення діяльністю Верховної Ради України і Президента. Зрештою було прийнято рішення провести дострокові вибори Президента і Верховної Ради України.

Вибори до Верховної Ради України відбулись 27 березня 1994р. Більшість місць отримала КПУ – 96, СПУ – 14, Рух – 20.

Державотворчим процесом називається процес формування і становлення основних інститутів влади, їх конституційне оформлення, визначення національних інтересів.

Суспільна ситуація, що склалася в Україні після розпаду СРСР і проголошення незалежності України, поставила перед українським народом нові завдання і, перш за все:

- будівництво власної суверенної держави;
- ліквідація тоталітарних політичних структур і будівництво правової демократичної держави;
- трансформація централізованої державної економіки в багатоукладну, ринкову, орієнтовану на соціальні потреби людей;
- національне відродження і здоровлення міжнаціональних відносин в Україні;
- встановлення зв'язків з далекими та ближніми державами-сусідами на основі рівноправ'я.

Ключовим завданням перших років державотворення стало *(формування трьох основних гілок влади — законодавчої, виконавчої та судової)*. Поряд із цим необхідно було створювати управлінські структури на місцях, налагодити

ефективну взаємодію місцевої та центральної влади. Ці завдання на теперішній день загалом реалізовані, хоча залишилися певні проблеми.

Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент — *Верховна Рада України*, що забезпечує правову базу перетворень. Однак чимало з прийнятих парламентом законів і постанов не діє через відсутність чи недосконалість конкретного механізму реалізації, контролю за їх виконанням, популістський характер або невідповідність можливостям держави. Важливим етапом у діяльності ВР України стало формування у 2002 р. парламентської пропрезидентської більшості, котра, однак, виявилась ситуативною і нестабільною.

Чергові вибори до Верховної Ради України відбудуться у березні 2006 р.

Немало проблем існує і в роботі органів виконавчої влади (найвищий орган — Кабінет Міністрів України; центральні органи — міністерства, державні комітети і відомства; в областях, містах, районах — державні адміністрації). Новим явищем у діяльності Кабінету Міністрів України стало створення у 2001 р. коаліційного уряду на партійній основі.

Триває процес формування й утвердження судової влади України, що представлена Конституційним Судом, Верховним Судом, загальними, арбітражними та військовими судами.

Важливим доказом зміцнення демократичного принципу поділу влади стала діяльність законодавчої і судової гілок влади під час політичної кризи 2004 р.

Главою держави є *Президент України*. Першим Президентом незалежної України став *Л. Кравчук* (1991 — 1994 рр.). Його змінив *Л. Кучма* (1994— 2005 рр.), теперішнім Президентом України обрано *В. Ющенка*.

Виразом процесу державного будівництва стало прийняття у 1996 р. нової Конституції. До 1996 р. Україна жила за підправленим Основним Законом зразка 1978р.

28 червня 1996 р. V сесія Верховної Ради України прийняла *нову Конституцію України*. Процес юридичного оформлення української державності можна було вважати в основному завершеним. Проте ця Конституція містить положення, які на цей час потребують уточнення і змін. Це стосується перерозподілу владних повноважень у трикутнику Президент—Прем'єр-міністр (Кабінет Міністрів)—Верховна Рада. Усі спроби внести такі зміни і доповнення у 2000—2004 рр. не мали успіху. Лише 8 грудня 2004р. під час «пакетного» голосування було схвалено законопроект про внесення змін і доповнень до Конституції України, які набувають чинності з вересня 2005р. або січня 2006р.

Важливим компонентом державотворчого процесу є формування власних збройних сил. Становлення Збройних сил незалежної України розпочалося восени 1991 р. створенням Міністерства оборони України. 6 грудня 1991 р. прийнято Закон про Збройні сили України, 19 жовтня 1993 р. — військову доктрину України, яка виходить з того, що Україна не є потенційним противником жодної держави, а свою безпеку розглядає як стан захищеності національних інтересів в умовах потенційної та реальної воєнної загрози. Поряд з армією створювалися спеціальні підрозділи Міністерства внутрішніх справ України, Національна гвардія (розпущена в 1999 р.), частини спеціального призначення, Служба безпеки України. Сьогодні продовжується реформування Збройних сил України відповідно до стандартів ІїАїО.

Особливості державного будівництва в Україні:

—становлення й утвердження незалежної держави відбувалося одночасно із завершенням процесів формування української політичної нації та національної самосвідомості;

—тяжке соціально-економічне становище призвело до розчарування частини населення в ідеї суверенності, чим прагнули скористатись явні й приховані противники незалежності.

Бесіда:

1)Які три гілки влади виділялося в незалежній Україні?

' Конституція — політичний, нормативно-правовий акт держави (Основний Закон), який закріплює основи суспільного ладу, державний устрій, систему, порядок утворення, принципи організації і діяльності державних органів, права та обов'язки громадян. Конституція є могутнім засобом політичного управління суспільством, юридичною базою всього законодавства держави, основою наукових розробок у сфері права, найважливішим джерелом права.

Конституції України як Основному Закону держави властиві особливості правового статусу: вона має найвищу юридичну силу, є основою для прийняття інших нормативних актів держави. їй притаманна підвищена стабільність.

Конституційний процес в Україні розпочався з прийняття Декларації про державний суверенітет України, яка передбачала прийняття нової Конституції. Для цього було утворено комісію з вироблення нового Основного Закону (Конституційна комісія) і відповідну Робочу групу. Вона підготувала концепцію Конституції, яка була схвалена Верховною Радою.

Після проголошення незалежності певний час мала чинність Конституція УРСР 1978 р. у тій частині, яка не суперечила законам України, прийнятим після 24 серпня 1991 р. Це було зумовлено обставинами перехідного періоду. Проголошення незалежності й референдум 1 грудня 1991 р. сприяли активізації конституційного процесу. У 1992 р. було підготовлено офіційний проект, який у липні того ж року було винесено на всенародне обговорення. Доопрацьований з урахуванням зауважень і пропозицій проект Конституції у травні 1992 р. було подано до Верховної Ради. Удруге це сталося у жовтні 1993 р. З різних причин, як об'єктивних, так і суб'єктивних, усі ці проекти так і не були прийняті. Так закінчився перший етап сучасного конституційного процесу в Україні.

Позачергові вибори народних депутатів і Президента України (1994 р.) дещо сповільнили конституційний процес. 10 листопада 1994 р. Конституційну комісію було переформовано, її очолили Л. Кучма і О. Мороз.

Життя вимагало невідкладного розв'язання багатьох складних проблем державотворення. Як результат виникла ідея Малої Конституції України, що знайшла своє втілення у проекті закону «Про державну владу і місцеве самоврядування в Україні». Але Верховна Рада України відхилила цей проект. У зв'язку з цим виникло певне протистояння між Президентом України, виконавчою і законодавчою владами.

Спробою розв'язання цього конфлікту стало прийняття *К червня 1995 р. Конституційного договору між Верховною Радою України та Президентом України «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України»*.

5 травня 1996 р. було створено Тимчасову спеціальну комісію з доопрацювання проекту Конституції, до якої увійшли представники всіх депутатських фракцій і груп. У червні комісія підготувала доопрацьований проект Конституції.

Розпочалась копітка робота з його обговорення. Але політичні суперечки заважали плідній роботі, і до 26 червня 1996 р. Верховна Рада України не прийняла жодного розділу Конституції. Президент України, вважаючи неприпустимим затягування конституційного процесу, підписав Указ про проведення у вересні 1996 р. Всеукраїнського референдуму щодо затвердження нової Конституції. 27 червня Верховна Рада України відновила роботу з обговорення Конституції, змінивши технологію розгляду. Було створено робочі групи з найбільш актуальних питань — власності, символіки, організації влади тощо. Надвечір було відновлено пленарне засідання, яке тривало всю ніч. *28 червня 1996р. Верховна Рада України прийняла Конституцію України.*

Конституція юридично закріпила політичний і економічний суверенітет української держави, її територіальну цілісність, основні права і свободи громадян України.

Бесіда:

1.Які зміни можна прослідкувати в економіці незалежної України, визначте позитивні та негативні наслідки в її розбудові?

2.Розкрийте зміст понять «інфляція», «бюджетний дефіцит», «лібералізація економіки»?

3.Проаналізуйте проблеми становлення фінансової системи незалежної України?

4.Розкрийте передумови прийняття Конституції України?

5.Які державотворчі процеси спостерігаються в сучасній Україні?